

**Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка**

Кафедра соціальної роботи, соціальної педагогіки та психології

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри**

д.п.н., професор Рацул О.А.

«29» серпня 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (природничі науки)

Освітня-професійна програма: Середня освіта (природничі науки)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

факультет природничо-географічний

форма навчання денна

2018-2019 року

Робоча програма з дисципліни «Психологія» для студентів

за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальностями 014.07 Середня освіта (Географія), 014.06 Середня освіта (Хімія), 014.05 Середня освіта (Біологія), 014.15 Середня освіта (Природничі науки)

Розробники: Уличний І.Л., доцент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та психології, к.пед.н, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та психології

Протокол 1 від «29» серпня 2018 року

Завідувач кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та психології

_____ д.п.н., професор Рацул О.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення курсу «Психологія» є формування у студентів системи знань про психологічні особливості людини як об'єкта педагогічної та суб'єкта учбової діяльності, розуміння ними складного психічного і духовного життя дитини, самовдосконалення і самовиховання майбутніх учителів як фахівців-професіоналів.

Завданнями курсу є:

- формувати у студентів уявлення про природу суб'єктивної реальності людини, про структуру особистості, умови функціонування і розвитку психічних процесів;
- сприяти набуванню знань майбутніх педагогів про умови і механізми розвитку дитини на різних етапах онтогенезу, про особливості створення спеціальних умов для розвитку школярів, про організацію навчально-виховного процесу з урахуванням специфіки вікового розвитку учнів;
- формувати знання про фундаментальні психологічні структури, про становлення особистості в її діяльнісних, суспільних і свідомих вимірах;
- формувати вміння у майбутнього педагога проводити психологічні дослідження психічних процесів, визначати рівень розвитку особистості дитини на кожному віковому етапі.

Дисципліна «Психологія» забезпечує набуття здобувачами освіти **компетентностей**:

загальні компетентності

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність працювати в команді;

спеціальні (фахові, предметні) компетентності

- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології;
- здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження
- здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
- здатність дотримуватися норм професійної етики
- здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

програмні результати навчання

- здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій
- здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки

- формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, вміння дотримуватися процедури дослідження
- рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки
- презентувати результати власних досліджень усно / письмово для поінформованої аудиторії, формулювати розгорнутий аналіз та тези досліджень
- формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника
- емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості
- демонструвати навички командної роботи у процесі вирішення фахових завдань
- демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
- демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- предмет, завдання, методи психологічної науки;
- закономірності перебігу пізнавальних, емоційних, вольових психічних процесів;
- класифікації психічних явищ, особливості та властивості психічних функцій;
- психологічні особливості спілкування, міжособистісних взаємин, основи конфліктології;
- основні теорії психічного розвитку дитини;
- закономірності психічного розвитку людини від народження до періоду юності, а також особливості психічного розвитку дорослої людини;
- психологічні закономірності навчання, виховання зростаючої особистості;
- психологічні особливості педагогічної діяльності учителя.

вміти:

- застосовувати психологічні методи для вивчення психологічних особливостей людини: спостереження, психодіагностичні методи;
- самостійно опановувати психологічну літературу з тем курсу;
- пояснювати різноманітні явища у психічній реальності людини;
- аналізувати ситуацію розвитку та особливості психічного розвитку дітей у різні періоди дошкільного і шкільного життя;
- виявляти причинно-наслідкові зв'язки між поведінковими виявами школярів та особливостями соціокультурного середовища, що їх оточує;

– застосовувати методи і методики для дослідження психічних особливостей людини; застосовувати знання з психологічних основ навчання і виховання у роботі зі школярами.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми в студента мають бути сформовані такі **компетентності**:

– *Інтегральна компетентність* – здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук та природничих наук, фізики, хімії, біології і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Загальні компетентності:

ЗК1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК2. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК3. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК4. Здатність працювати в команді.

ЗК5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК6. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК9. Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності.

ЗК10. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Предметні (спеціальні фахові) компетентності

ФК4. Володіння основами цілепокладання, планування та проектування процесу навчання природничих наук, фізики, хімії, біології у закладах загальної середньої освіти.

ФК5. Здатність до організації і проведення освітнього процесу з природничих наук, фізики, хімії, біології у закладах загальної середньої освіти.

ФК6. Здатність здійснювати об’єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з природничих наук, фізики, хімії, біології.

ФК7. Здатність до організації і проведення позакласної та позашкільної роботи з природничих наук, фізики, хімії, біології у закладах загальної середньої освіти.

ФК8. Здатність до рефлексії та самоорганізації професійної діяльності.

ФК9. Забезпечення охорони життя і здоров’я учнів в освітньому процесі та позаурочній діяльності.

ФК10. Знання психолого-педагогічних аспектів навчання і виховання учнів середньої школи.

ФК12. Розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства і шляхи вирішення глобальних проблем, враховуючи позитивний потенціал та ризики використання надбань природничих наук, фізики, хімії, біології, техніки і технологій для добробуту людини й безпеки довкілля.

Програмні результати навчання

ПРНЗ1. Знає і розуміє вимоги освітнього стандарту і освітньої програми інтегрованого курсу «Природознавство» в основній школі, а також способи інтеграції природничих знань у шкільних курсах кожної із природничих наук та інтегрованих курсів природознавства.

ПРНЗ4. Знає основні психолого-педагогічні теорії навчання, інноваційні технології навчання природничих наук, фізики, хімії, біології, актуальні проблеми розвитку педагогіки та методики навчання природничих наук, фізики, хімії, біології.

ПРНЗ5. Знає форми, методи і засоби контролю та корекції знань учнів з природничих наук, фізики, хімії, біології.

ПРНЗ6. Знає зміст та методи різних видів позакласної та позашкільної роботи з природничих наук, фізики, хімії, біології.

ПРНУ5. Проектує різні типи уроків і конкретну технологію навчання природничих наук, фізики, хімії, біології та реалізує їх на практиці із застосуванням сучасних інформаційних та комп’ютерних технологій, розробляє річний, тематичний, поурочний плани

ПРНУ6. Застосовує методи діагностування досягнень учнів з природничих наук, фізики, хімії, біології, добирає й розробляє завдання для тестів, самостійних і контрольних робіт, індивідуальної

роботи.

ПРНУ7. Уміє знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел, насамперед за допомогою інформаційних та хмарних технологій.

ПРНУ10. Застосовує методи навчання природознавства, методикку систематизації знань про природу, позаурочні форми організації навчання природознавства, засоби навчання природознавства.

ПРНУ11. Дотримується правових норм і законів, нормативно-правових актів України, усвідомлює необхідність їх дотримання

ПРНК1. Володіє основами професійної мовленнєвої культури при навчанні природничих наук, фізики, хімії, біології в школі.

ПРНК2. Пояснює фахівцям і не фахівцям стратегію сталого розвитку людства та екологічної безпеки і шляхи вирішення глобальних проблем людства.

3.Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль

1. Пізнавальна функція психіки

Тема 1. Предмет, завдання, методи і структура сучасної психології.

Природничо-наукові основи психології

Загальна психологія як наука про закономірності і функціонування психіки як особливої форми життєдіяльності тварин та людини. Фундаментальні проблеми психології: психофізіологічна; психопраксична; психогностична та психосоціальна. Етапи становлення предмету психології як науки. Предмет і завдання сучасної психології. Психіка як предмет психології. Закономірності виникнення, розвитку і прояви психіки, а також психічні процеси, стани та властивості людини як об'єкт психологічної науки. Сучасний стан психологічної науки. Галузі сучасної психології. Міждисциплінарні зв'язки загальної психології з іншими науками. Місце психології в системі наук. Методологічний простір психології. Принципи психології. Методи дослідження загальної психології.

Тема 2 . Проблема і природа психічного

Форми відображення дійсності: фізична, біологічна, психічна. Психіка як функція високоорганізованої матерії. Взаємозв'язок психіки з нервовою системою. Функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку. Рефлекс як основна форма взаємодії організму із середовищем. Умовні і безумовні рефлекси. Розвиток психіки у філогенезі: елементарна чутливість, предметно-перцептивний рівень, інтелект. Взаємозв'язок рівня розвитку психіки і форм поведінки тварин. Свідомість як вищий рівень розвитку психіки: зміст і умови виникнення. Відмінності між психікою тварин і свідомістю людини. Структура свідомості. Свідоме і несвідоме. Неусвідомлювані психічні явища: передсвідоме, підсвідоме, надсвідоме. Форми прояву психіки: психічні процеси, психічні стани, психічні властивості особистості.

Тема 3. Діяльність і психічні процеси

Поняття про діяльність. Предметний характер людської діяльності. Потреби і мотивація діяльності. Єдність свідомості й діяльності. Структура діяльності. Дії та рухи. Керівництво дією та його контроль. Інтеріоризація та екстеріоризація діяльності. Основні види діяльності та їх характеристика. Освоєння діяльності. Формування навичок і основні закономірності вправ.

Структура і взаємодія навичок. Виникнення вмінь. Звички.

Тема 4. Відчуття

Поняття про відчуття. Походження відчуття. Значення відчуттів в житті людини. Особливості відчуттів: модальна специфічність, інтенсивність, просторова локалізація, тривалість, емоційний тон. Рефлекторна природа відчуттів. Чуткість та її вимірювання. Якісні характеристики відчуттів. Поняття абсолютного та різницевого порогів відчуттів. Психофізичні закони. Адаптація відчуттів, її види і механізми. Взаємодія відчуттів та сенсibiliзація. Контраст відчуттів та його виду. Послідовний образ. Синестезія. Класифікація видів відчуттів. Екстеро-, пропріо- та інтероцептивна чуткість. Протопотичні та епікритичні відчуття.

Тема 5. Сприймання

Розуміння сприймання. Відмінність сприймання від відчуттів. Явища об'єктивації у сприйманні. Фактори, що виявляють інтеграцію відчуттів, цілісні образи сприймання: близькість елементів, які сприймаються один до одного, їх схожість, природне продовження, замкненість, "загальна доля". Сприймання і дії. Рух та його роль у всіх видах сприймання. Цілісність, предметність, обдуманість, константність, вибірковість сприймання. Фігура і фон у сприйманні. Апперцепція та установка у сприйманні. Види сприймання. Сприймання простору, часу, форми об'єктів, рухів і подій.

Тема 6. Пам'ять

Поняття про пам'ять. Роль пам'яті у житті й діяльності людини. Пам'ять і єдність особистості. Об'єктивні та суб'єктивні фактори ефективності пам'яті. Основні параметри оцінки роботи пам'яті: об'єм, тривалість, готовність, стійкість до перешкод. Психофізіологічні механізми пам'яті. Основні процеси пам'яті: запам'ятовування, відтворення, зберігання та забування. Мимовільне і довільне запам'ятовування. Взнавання, мимовільне і довільне відтворення і припам'ятовування. Механізми зберігання інформації в пам'яті. Теорії забування. Боротьба забування. Види пам'яті. Механічна і смислова пам'ять. Довільна і мимовільна пам'ять. Рухова, емоційна, образна і словеснологічна пам'ять. Оперативна і постійна пам'ять. Миттєва, короткочасова та довгочасова пам'ять. Індивідуальні різниці пам'яті у людей. Порушення пам'яті. Розвиток пам'яті. Теорія пам'яті: асоціативна, біхевіористська, гештальтистська, психоаналітична. Пам'ять в когнітивній психології. Діяльнісна теорія пам'яті. Пам'ять в руслі системного підходу в психології

Тема 7. Мислення і мовлення

Поняття про мислення як вищої форми пізнавальної діяльності. Зв'язок мислення з чуттєвим пізнанням. Мислення і мовологічні форми мислення. Мислення як процес рішення задач. Характеристика основних етапів рішення мислительної задачі. Операції мислення: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування, класифікація, систематизація, конкретизація. Види мислення та їх характеристика. Практично дійове, наочно-образне і словесно-

логічне мислення. Теоретичне і практичне мислення. Продуктивне і репродуктивне мислення. Аналітичне та інтуїтивне мислення. Індивідуальні особливості мислительної діяльності людей. Теорії мислення в психології: асоціативна, біхевіористська, гештальтистська, діяльнісна, інформаційно-кібернетична

Мовлення, його значення в житті та діяльності людини. Мовлення як засіб спілкування та узагальнення. Мова і мовлення. Види мовлення. Зовнішнє та внутрішнє мовлення. Мова усна, письмова та афективна, діалогічна й монологічна. Психофізіологічні механізми мовлення. Порухення мовлення. Мовлення як засіб комунікаційного обміну, значення та суть. Розвиток мовлення у дитини. Егоцентрична мова дитини як проміжна форма між внутрішнім і зовнішнім мовленням. Теорії засвоєння мови і розвитку мовлення

Тема 8. Уява

Поняття про уяву. Розрізнення образів фантазії від образів пам'яті і сприйняття. Фантазування як специфічний вид діяльності людини. Функції уяви. Прийоми синтезування фантастичних образів. Види уяви: довільна і мимовільна, репродуктивна і творча. Сновиди, галюцинації та марення як види уяви. Мрії. Уява і творчість. Стадія творчого процесу. Індивідуальні особливості уяви. Два види творчої фантазії: конкретний (образний) і абстрактний (логічний), їх зв'язок з домінуванням у людини лівої або правої півкулі мозку. Теорії уяви.

Змістовий модуль 2. Регулятивна та інструментальна функції психіки

Тема 9. Увага

Явище й визначення уваги. Увага як вибіркова направленість та зосередженість психічної діяльності. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки уваги. Психофізіологічні механізми уваги. Види уваги. Якості уваги: об'єм, стійкість, коливання, переключення, концентрація. Види неуважності. Теорії уваги

Тема 10. Емоції та почуття.

Поняття про емоції. Значення емоції в житті людини. Основні функції емоції. Розрізнення між емоціями людини і тварини. Усвідомлення емоцій. Класифікація емоцій і почуттів. Стенічні і астенічні емоції. Позитивні, негативні та амбівалентні емоції. Емоційні процеси, стани та якості особистості. Класифікація базових емоцій за К. Ізардом. Основні форми емоційних переживань: емоція у вузькому розумінні слова, афект, стрес, настрій, пристрасть. Вищі почуття людини. Види почуттів: інтелектуальні, моральні, естетичні та практичні. Причини і збудники емоцій. Вираження емоцій. Вплив емоцій на пізнавальні процеси і діяльність. Теорії емоцій

Тема 11. Психологія переживань

Психологічний зміст процесу переживання. Переживання і шляхи подолання стресу. Переживання фрустрації. Переживання психологічних конфліктів. Переживання криз та кризових станів. Психічна травма та шляхи її подолання. Горе як процес переживання.

Тема 12. Воля

Загальне поняття про волю. Ознаки волі. Значення волі в житті людини, в організації та регуляції її діяльності. Функції волі. Природа вольової дії. Воля, свідомість і мовлення. Структури вольового акту: виникнення потягу до дії та його зіткнення з перепонами, боротьба мотивів, прийняття рішення та здійснення наміру. Механізм вольового зусилля. Система вольових якостей особистості. Стимуляція волі і проблема формування вольових якостей. Патологія вольової активності, її основні прояви та форми. Теорії волі.

Тема 13. Темперамент

Поняття про темперамент та його типи: холеричний, флегматичний, сангвінічний та меланхолічний. Темперамент та основні якості нервової системи. Тип вищої нервової системи. Історія вчень про темперамент: гуморальні, конституціональні та нейрофізіологічні теорії темпераменту. Зв'язок темпераменту та індивідуального стилю діяльності. Темперамент та особистість. Темперамент, вразливість, емоційність, імпульсивність та тривожність людини. Темперамент і характер. Темперамент та вчинки. Темперамент та здібності людини

Тема 14. Характер

Поняття про характер та його природу. Характер як система найбільш стійких рис особистості, які проявляють себе в різних видах діяльності, спілкуванні та взаємодії людини з оточуючими людьми. Характер і темперамент. Місце характеру в загальній структурі особистості. Риси характеру. Типології характеру за Е.Кречмером, Е.Фромом, К.Леонгардом. Система акцентуованих характерів у підлітків за А.Є.Лічко. Формування характеру у дітей. Проблема перевиховання характеру

Тема 15. Здібності

Поняття про здібності. Різниця між здібностями, знаннями, вміннями та навиками. Природні та набуті здібності. Поняття обдарованості. Загальні та спеціальні здібності. Поняття задатку. Задатки як передумови здібностей. Поняття функціонального органу. Функціональний орган як анатомо-фізіологічна основа людських здібностей, яка складається прижиттєво. Розвиток здібностей. Різноманітність діяльності людини, широчінь та різноманітність сфер її спілкування – важлива умова розвитку її здібностей.

Змістовий модуль 3. (1) Соціально-психологічні аспекти дослідження особистості, спілкування та взаємодії людей

Тема 16. Психологія особистості. Мотивація і особистість

Поняття про особистість. Індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт як характеристики людини. Психологічна специфіка особистості: усталеність, цілісність, активність. Структура особистості. Рушійні сили розвитку особистості: різні психологічні підходи. Самосвідомість особистості: зміст і структура. “Я-концепція” особистості. “Я-образ” як сукупність уявлень особистості про себе. Самооцінка і рівень домагань як центральні характеристики самосвідомості особистості. Механізми та шляхи розвитку самосвідомості. Мотиваційна сфера особистості. Потреби і мотиви. Мотивація. Спрямованість особистості: зміст, види, форми прояву. Умови розвитку мотивації особистості

Тема 17. Соціалізація особистості

Особистість як соціально-психологічний феномен. Поняття про соціалізацію. Механізми соціалізації. Цінності особистості. Сфери, стадії соціалізації. Соціальні ролі. Соціальні установки.

Тема 18. Спілкування

Спілкування як умова формування особистості. Структура спілкування: комунікація, інтеракція, перцепція. Спілкування як обмін вербальною і невербальною інформацією. Спілкування як міжособистісна взаємодія. Взаємодія людей у соціальних групах. Види груп. Групові феномени: конформізм, “зсув ризику”, лідерство. Спілкування як сприймання людьми один одного. Ефекти сприймання. Психологічні механізми впливу у процесі спілкування: переконання, психічне зараження, навіювання, наслідування. Умови підвищення ефективності спілкування. Формування атракції.

Тема 19. Психологія малих та великих груп. Взаємостосунки у малих групах.

Поняття групи. Велика і мала групи. Види малих груп. Структура малої групи. Позиція, статус, внутрішня установка і роль. Психологічна сумісність. Соціальні норми та функції. Керівництво та лідерство в групі. Становлення малої групи як колективу. Офіційні та неофіційні відношення в малій групі. Ділові та особисті, раціональні та емоційні відношення. Характер взаємовідношень в залежності від рівня розвитку малої групи. Міжособистісні конфлікти в групі. Ефективність групової діяльності. Особистість в групі. Позитивний та негативний вплив групи на особистість. Самопочуття особистості в групі. Великі групи та масовидні психічні явища.

Змістовий модуль 4 (2). Вікова психологія

Тема 20. Проблема психічного розвитку особистості

Поняття росту та розвитку, їх співвідношення. Кількісні та якісні зміни у психіці на протязі онтогенезу. Проблема генотипічної та середовищної обумовленості розвитку психіки. Теорії психічного розвитку. Еволюційна (біологізаторська) точка зору. Революційний (соціологізаорський) підхід. Вірогіднісна (схоластична) теорія. Функціональна точка зору. Культурно-історична теорія розвитку вищих психічних функцій Л.С.Виготського. Проблема взаємозв'язку розвитку з навчанням та вихованням. Вирішення цього питання представниками різних підходів. Джерела, умови та рушійні сили психічного розвитку. Закони розвитку психіки та особистості дитини. Поняття “зона найближчого розвитку”. Сензитивні періоди у психічному розвитку.

Дві точки зору на процес розвитку: безперервна та дискретна. Стадіальність розвитку. Приклади періодизацій, які базуються на зовнішніх ознаках розвитку. Періодизації на основі одної ознаки дитячого розвитку (П.П.Блонський, З.Фрейд, М.Ф.Поліцин та ін.). Періодизація психічного розвитку, розроблена Л.С.Виготським. Поняття соціальної ситуації розвитку. Новоутворення як основний критерій стадіальності розвитку. Поняття ведучої діяльності. Критичні та літичні періоди розвитку. Періодизація інтелектуального розвитку дитини Ж.Піаже. Роботи А.Валлона, Ш.Бюлер. Психосоціальні кризи розвитку особистості за Е.Еріксоном. Виділення епох та періодів у дитячому розвитку Д.Б.Ельконіним.

Тема 21. Психологія дошкільного дитинства

Психологічна характеристика ігрової діяльності. Розвиток знакової функції у грі. Поява рольової гри, її основні характеристики: сюжет та зміст, ролі. Розвиток гри у дошкільному віці. Значення гри для психічного розвитку дошкільника. Розвиток малювання. Конструювання та його типи. Елементи учбової діяльності дошкільника. Етапи виникнення та розвитку трудових дій. Сенсорний та інтелектуальний розвиток дитини 3-7 років. Розвиток перцептивних дій та формування сенсорних еталонів. Розвиток уваги дошкільника. Формування довільного та опосередкованого запам'ятовування. Розвиток наочно-дійового та наочно-образного мислення, поява елементів логічного мислення. Формування понять. Розвиток уяви дошкільника та її функції у житті дитини. Зміни в особистості: засвоєння моральних норм, розвиток мотиваційної сфери, формування довільності, тощо. Основні новоутворення дошкільного віку.

Тема 22. Психологія молодшого школяра

Загальна характеристика вікових особливостей дитини 6-7 років. Криза 7-ми років: її прояви та можливості подолання. Проблеми початкового періоду навчання дитини у школі: необхідність змін режиму дня, відносин з оточуючими людьми, системи обов'язків та прав. Адаптація дитини до школи

та проблема вирівнювання. Робота з дітьми, які мають труднощі з початку навчання. Учбова діяльність як ведучий вид діяльності у молодшому шкільному віці. Давидов В.В., Максименко С.Д., Матюшкіна О.М. про структуру УД та її своєрідність в молодшому шкільному віці. Трудова діяльність. Особливості спілкування з однолітками та дорослими у молодшому шкільному віці. Зміни, що відбуваються у пізнавальних процесах молодшого школяра (увага, сприймання, пам'ять). Молодший шкільний вік як найважливіший в інтелектуальному розвитку дітей. Основні напрямки особистісного розвитку дітей 7-11 років. Розвиток емоційно-вольової сфери. Поява рефлексії. Новоутворення молодшого шкільного віку.

Тема 23. Психологія підлітка

Соціальна ситуація розвитку підлітка. Розуміння “перехідності” періоду різними авторами (З. Фрейд, Ст.Холл, Л.С.Виготський, М.Мід, Р.Бенедікт, К.Левін та ін.). Гормональні, морфологічні зміни та розвиток репродуктивної системи як основа психічного розвитку підлітка. Психосексуальний розвиток та пов'язані з цим проблеми (акселерація, дуалізм кохання та сексу, формування статевих установок і поведінки, реконструкція тілесного образу Я, тощо). Почуття дорослості та напрямки його реалізації у підлітковому віці. Особливості розвитку сприймання, уваги та уваги людини у цей віковий період. Зміни, що відбуваються у пам'яті, мисленні та мовленні учнів середніх класів. Розвиток самосвідомості – центральний психічний процес перехідного віку та пов'язані з цим питання: почуття самотності та страху, відкриття свого внутрішнього світу та розширення часової перспективи, прагнення до самоствердження та відхід від дійсності. Афект неадекватності. Особливості спілкування дівчат та хлопців з однолітками. Підліткові групи: особливості їх організації. Емансипація від дорослих – основа взаємодії з батьками, вчителями та іншими дорослими. Особливості учбової діяльності підлітків. Розвиток особистості та її “друге народження”(О.М.Леонтьев).

Виділення категорії “важких підлітків”. Делінквентна та девіантна поведінка. Біологічні та соціальні фактори, що провокують відхиляючу поведінку. Основні причини її виникнення. Сім'ї, в яких найбільша можливість появи у дітей відхиляючої поведінки. “Важкі” підлітки і школа. Неформальні групи молоді та їх вплив на формування відхиляючої поведінки. Психологічні особливості школярів з делінквентною та протиправною поведінкою. Акцентуації характеру як один з можливих факторів формування відхиляючої поведінки

Тема 24. Психологія ранньої юності

Загальна характеристика ранньої юності як перехідного періоду від дитинства до дорослості. Учбово-професійна діяльність – ведучий вид діяльності цього вікового періоду. Особливості учбової діяльності у юнацькому віці. Професійна орієнтація та самовизначення. Формування світогляду,

власних уявлень про навколишній світ та про себе. Сталі інтереси, вподобання, заняття. Перехід до самостійного життя.

Тема 25. Акмеологія та життєвий шлях особистості

Акмеологічний підхід до вивчення особистості. Структурні компоненти зрілої особистості. Психологічний портрет зрілої особистості. Особистісне зростання та його критерії. Психолого-акмеологічний супровід становлення професіонала.

Змістовний модуль 5 (3). Педагогічна психологія

Тема 26. Психологія учіння і навчання. Поетапне формування розумових дій

Психологічна характеристика процесу навчання. Теорії навчання. Сутність навчання, учіння, научіння, та здібностей до навчання. Знання, уміння і навички. Сучасні форми і методи та засоби навчання. Типи навчання. Психологічні основи використання технічних засобів навчання (ТЗН). Психологія педагогічного оцінювання

Тема 27. Психологічна сутність навчальної діяльності

Психологічна характеристика навчальної діяльності. Структура навчальної діяльності. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності. Види навчальної діяльності. Форми організації навчальної діяльності. Індивідуальні відмінності в навчальній діяльності. Особливості навчання дітей різного віку.

Тема 28. Психологія виховання

Виховання, як предмет педагогічної діяльності, її місце в системі психологічних наук. Теорії виховання. Цілі виховання. Психологічна характеристика різних методів та засобів виховання. Проблеми виховання характеру, мотивів, волі, особистості і форм її поведінки. Соціально-психологічні аспекти виховання. Спілкування і виховання. Колектив і розвиток особистості. Роль сім'ї в вихованні. Виховання як процес формування і зміни соціальних установок. Виховання дітей різного віку.

Тема 29. Психологія педагогічної діяльності і психологія вчителя

Структура педагогічної діяльності її функції. Педагогічні здібності та умови розвитку педагогічної майстерності. Психологічні вимоги до особистості вчителя. Педагогічна спрямованість особистості вчителя. Педагогічне спілкування, його структура та функції. Стили педагогічного спілкування.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів/змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	Усього	у тому числі						Усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд.	Консультації	СРС		л	п	лаб.	інд.	Консультації	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Модуль 1														
Змістовий модуль 1. Пізнавальна функція психіки														
Тема 1. Предмет, завдання, методи і структура сучасної психології. Природничо-наукові основи психології	5	2	1				2							
Тема 2. Проблема і природа психічного	4	1	1				2							
Тема 3. Діяльність і психічні процеси	5	2	1				2							
Тема 4. Відчуття	4	1	1				2							
Тема 5. Сприймання	4	1	1				2							
Тема 6. Пам'ять	5	2	1				2							
Тема 7. Мислення і мовлення	5	2	1				2							
Тема 8. Уява	3	1	1				1							
Разом за змістовим модулем 1	35	12	8				15							
Змістовий модуль 2. Регулятивна та інструментальна функції психіки														
Тема 9. Увага	4	1	1				2							
Тема 10. Емоції та почуття	4	1	1				2							
Тема 11. Психологія переживань	4	1	1				2							
Тема 12. Воля	4	1	1				2							
Тема 13. Темперамент	5	1	2				2							
Тема 14. Характер	5	2	1				2							
Тема 15. Здібності	4	1	1				2							
Разом за змістовим модулем 2	30	8	8				14							
Усього годин	65	20	16				29							
Модуль 2														
ІНДЗ	25		-	-	2 5	-				-	-	-		
Усього годин	25				2 5									
Модуль 3														
Змістовий модуль 3 (1) Соціально-психологічні аспекти дослідження особистості, спілкування та взаємодії людей														
Тема 16. Психологія особистості. Мотивація і	6	2	1				3	3						3

особистість																				
Тема 17. Соціалізація особистості	5	1	1				3													
Тема 18. Спілкування	5	1	1				3													
Тема 19. Психологія малих та великих груп. Взаємостосунки у малих групах.	6	2	1				3													
Разом за змістовим модулем 3 (1)	22	6	4				12													
Змістовий модуль 4 (2). Вікова психологія																				
Тема 20. Проблема психічного розвитку особистості	6	2	1				3													
Тема 21. Психологія дошкільного дитинства	5	1	1				3													
Тема 22. Психологія молодшого школяра	5	1	1				3													
Тема 23. Психологія підлітка	7	2	1				4													
Тема 24. Психологія ранньої юності	6	1	1				4													
Тема 25. Акмеологія та життєвий шлях особистості	5	1	1				3													
Разом за змістовим модулем 4 (2)	34	8	6				20													
Змістовий модуль 5 (3). Педагогічна психологія																				
Тема 26. Психологія учіння і навчання. Поетапне формування розумових дій	6	2	1				3													
Тема 27. Психологічна сутність навчальної діяльності	5	1	1				3													
Тема 28. Психологія виховання	5	1	1				3													
Тема 29. Психологія педагогічної діяльності і психологія вчителя	6	2	1				3													
Разом за змістовим модулем 5 (3)	22	6	4				12													
Усього годин	78	20	14				44													
Модуль 4																				
Безвідривна практика	12						12													
Усього годин	12						12													
Усього годин за рік	180	40	30			25	85													

**5. Теми семінарських занять
(не передбачено)**

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, завдання, методи і структура сучасної психології. Природничо-наукові основи психології	1
2	Проблема і природа психічного	1
3	Діяльність і психічні процеси	1
4	Відчуття	1
5	Сприймання	1
6	Пам'ять	1
7	Мислення і мовлення	1
8	Уява	1
9	Увага	1
10	Емоції та почуття	1
11	Психологія переживань	1
12	Воля	1
13	Темперамент	2
14	Характер	1
15	Здібності	1
16	Психологія особистості. Мотивація і особистість	1
17	Соціалізація особистості	1
18	Спілкування	1
19	Психологія малих та великих груп. Взаємостосунки у малих групах	1
20	Проблема психічного розвитку особистості	1
21	Психологія дошкільного дитинства	1
22	Психологія молодшого школяра	1
23	Психологія підлітка	1
24	Психологія ранньої юності	1
25	Акмеологія та життєвий шлях особистості	1
26	Психологія учіння і навчання. Поетапне формування розумових дій	1
27	Психологічна сутність навчальної діяльності	1
28	Психологія виховання	1
29	Психологія педагогічної діяльності і психологія вчителя	1
Разом		30

**7. Теми лабораторних занять
(не передбачено)****8. Самостійна робота**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, завдання, методи і структура сучасної психології. Природничо-наукові основи психології	2
2	Проблема і природа психічного	2
3	Діяльність і психічні процеси	2
4	Відчуття	2

5	Сприймання	2
6	Пам'ять	2
7	Мислення і мовлення	2
8	Уява	1
9	Увага	2
10	Емоції та почуття	2
11	Психологія переживань	2
12	Воля	2
13	Темперамент	2
14	Характер	2
15	Здібності	2
16	Психологія особистості. Мотивація і особистість	3
17	Соціалізація особистості	3
18	Спілкування	3
19	Психологія малих та великих груп. Взаємостосунки у малих групах	3
20	Проблема психічного розвитку особистості	3
21	Психологія дошкільного дитинства	3
22	Психологія молодшого школяра	3
23	Психологія підлітка	4
24	Психологія ранньої юності	4
25	Акмеологія та життєвий шлях особистості	3
26	Психологія учіння і навчання. Поетапне формування розумових дій	3
27	Психологічна сутність навчальної діяльності	3
28	Психологія виховання	3
29	Психологія педагогічної діяльності і психологія вчителя	3
30	Індивідуальне науково-дослідницьке завдання	25
31	Завдання з безвідривної практики	12
Разом		110

9. Індивідуальні завдання

виконуються у вигляді написання рефератів,
теми яких представлені нижче

Тема: Предмет, завдання, методи і структура сучасної психології.

1. Особливості психології як науки. Значення психологічних знань для людини.
2. Методологічні, теоретичні та природничі основи психології. Принципи психології.
3. Історичні етапи розвитку психологічної науки.
4. Провідні напрями в психології ХХ століття.

Тема: Проблема і природа психічного

1. Історичний розвиток психіки.
2. Розвиток психіки в онтогенезі. Вікова періодизація розвитку психіки людини.
3. Психіка і мозок.

4. Розвиток наукових знань про природу психіки.
5. Виникнення і становлення психіки в процесі біологічної еволюції та історичного поступу людства.

Тема: Діяльність і психічні процеси

1. Загальна психологічна характеристика діяльності.
2. Теорія діяльності в вітчизняній психології.
3. Принципи суб'єктно-діяльнісного підходу в психологічній практиці.
4. Основні положення теорії діяльності.
5. Діяльність та її структура.
6. Різновиди діяльності.
7. Мета і мотиви діяльності.
8. Мотиви трудової діяльності.
9. Вплив мотивації на безпеку життєдіяльності.
10. Навички, уміння, звички: психологічна характеристика, умови формування.
11. Особистісні детермінанти діяльності, поведінки людини.
12. Активність та саморегуляція як стрижневі характеристики діяльності, поведінки особистості.
13. Поняття "причини діяльності" та "мета діяльності".

Теми: Відчуття і сприймання

1. Функції відчуттів, їх значення у житті та діяльності організму.
2. Основні параметри відчуттів.
3. Зв'язок відчуттів за властивостями зовнішнього та внутрішнього середовища організму.
4. Психофізіологічні механізми формування відчуттів.
5. Загальні властивості відчуттів та класифікація видів відчуттів.
6. Характеристика основних видів відчуттів.
7. Основні закономірності відчуттів.
8. Розвиток відчуттів.
9. Властивості та закономірності сприймання.
11. Розвиток сприймання у дітей.

Тема: Пам'ять

1. Найважливіші теорії пам'яті в психологічній науці.
2. Загальна характеристика процесів пам'яті
3. Види пам'яті. Мнемічні властивості пам'яті
4. Вивчення пам'яті. Методи дослідження пам'яті людини.
5. Загальна характеристика та види уявлень
6. Розвиток пам'яті
7. Виховання пам'яті. Пам'ять у навчальній діяльності людини.
8. Індивідуальні особливості пам'яті та здібності людини.
9. Умови доброго запам'ятовування і збереження.
10. Методики дослідження пам'яті людини.

Тема: Мислення

1. Поняття про мислення як вищу форму відображення.
2. Операції мислення.
3. Походження розумових дій та операцій.
4. Форми і процеси мислення.
5. Класифікація видів мислення.
6. Мислення та розв'язування задач.
7. Проблемна ситуація і задача. Проблемне навчання.
8. Особистісна зумовленість мислення.
9. Особливості творчого мислення. Інтелектуальні властивості особистості.
10. Психологія мислення і дослідження в галузі штучного інтелекту.
11. Розвиток мислення.
12. Психологія творчого мислення.
13. Критичність мислення та його продуктивність.
14. Розв'язання розумових завдань та індивідуальні особливості мислення.
15. Критичність мислення та його продуктивність.
16. Формування інтелектуальної активності особистості.

Тема: Уява

1. Загальне поняття про уяву.
2. Фізіологічні основи уяви.
3. Визначення і функції уяви.
4. Види і прийоми уяви.
5. Уява та фантазія.
6. Уява та індивідуальна творчість.
7. Розвиток уяви.
8. Вплив уяви на стан організму.
9. Характеристики та фактори уяви.
10. Стадії творчого процесу.
11. Поняття про творчість. Творчість як розв'язування творчих задач.
12. Творче натхнення.
13. Психологічні проблеми навчання творчості.

Тема: Увага

1. Увага, її природа та роль у навчальній і трудовій діяльності людини.
2. Психологічні теорії уваги.
3. Вікові та індивідуальні особливості уваги.
4. Стійкість уваги та способи її вивчення.
5. Умови підвищення ефективності мимовільної уваги.
6. Формування довільної уваги в процесі навчальної діяльності.
7. Виховання уважної людини.
8. Особливості розвитку й виховання уваги в шкільному віці.
9. Шляхи, прийоми й засоби вдосконалення уваги людини.
10. Методики вивчення та розвитку уваги.
11. Умови розвитку післядовільної уваги в юнацькому віці.

Теми: Емоції та почуття. Психологія переживань

1. Види емоцій та їх загальна характеристика.
2. Фізіологічні основи та психологічні теорії емоцій.
3. Фізіологічне підґрунтя емоцій і почуттів.
4. Проблема класифікації емоцій у вітчизняній та зарубіжній психології.
5. Роль емоцій та почуттів в житті людини.
6. Регулююча функція емоцій.
7. Основні функції емоцій.
8. Емоційні особливості особистості.
9. Форми переживання емоцій і почуттів.
10. Емоції та особистість.
11. Керівництво емоціями.
12. Виразні рухи як зовнішня форма існування емоцій.
13. Стреси в житті людини: причини виникнення і шляхи подолання.
14. Фази стресу.
15. Фізіологічні механізми афекту.

Тема: Воля

1. Поняття про волю.
2. Поняття, ознаки і прояви волі у людини.
3. Довільні дії та їх особливості.
4. Аналіз складної вольової дії.
5. Становлення вольової регуляції поведінки у дітей.
6. Основні напрямки і шляхи розвитку волі.

Тема: Темперамент

1. Основні психологічні властивості темпераменту.
2. Характеристика типів темпераменту.
3. Врахування особливостей темпераменту в діяльності та поведінці.
4. Методики визначення темпераменту.

Тема: Характер

1. Поняття про характер та його структуру.
2. Типологія характеру.
3. Природа характеру.
4. Особистість і характер.
5. Формування характеру.

Тема: Здібності

1. Розвиток здібностей у людини.
2. Значення сенситивних періодів у формуванні та розвитку здібностей особистості.

Тема: Особистість як суб'єкт діяльності. Мотивація і особистість

1. Сутність та співвідношення понять "людина", "особистість", "індивід", "індивідуальність".
2. Психологічні характеристики особистості та її структура.
3. Індивід. Особистість. Індивідуальність. Я - концепція.
4. Спрямованість особистості та джерела її активності.

5. Джерела та рушійні сили розвитку особистості.
6. Розвиток та виховання особистості.
7. Теоретичні та експериментальні підходи у дослідженні особистості.
8. Теорії особистості у зарубіжній класичній психології.
9. Концепції особистості у вітчизняній класичній психології.
10. Істотна відмінність у поглядах на джерела активності особистості представників різних психологічних теорій.
11. Культурно-історичний підхід до вивчення особистості.
12. Особистість як суб'єкт діяльності.
13. Саморегуляція особистості.
14. Основні теорії мотивації.
15. Потреби особистості.
16. Мотивація досягнення і тривожність.
17. Мотивація і особистість.
18. Мотив влади.
19. Механізми психологічного захисту особистості.

Теми: Особистість у спілкуванні. Соціалізація особистості

1. Структура та функції спілкування.
2. Роль спілкування в соціалізації індивіда.
3. Основні напрями дослідження спілкування.
4. Взаємозв'язки спілкування і міжособистісних взаємин.
5. Види спілкування.
6. Вербальні та невербальні засоби спілкування.
7. Загальне поняття про мову та мовлення.
8. Види та функції мовлення.
9. Розвиток мовлення у дітей.

Тема: Психологія міжособистісних взаємин

1. Групові процеси.
2. Особистість і група.
3. Закономірності функціонування малих груп.
4. Методи вивчення класного колективу.
5. Методи вивчення міжособистісних стосунків у групах.
6. Міжособистісні взаємовідносини у групах.
7. Поняття про сумісність.
8. Комунікативні способи психологічної підтримки.
9. Способи ефективного передавання повідомлень.
10. Комунікативні бар'єри. Принципи подолання бар'єрів у спілкуванні.
11. Шляхи вирішення конфліктів.

Тема: Проблема психічного розвитку особистості

1. Виникнення та розвиток вікової та педагогічної психології.
2. Генотип і середовище у розвитку дитини.
3. Психологічні концепції Л.С.Виготського, С.Л.Рубінштейна.
4. Теорії розвитку особистості.

5. Проблеми вікової та педагогічної психології у роботах зарубіжних психологів.
6. Розвиток як психологічна проблема.
7. Основні закономірності і показники психічного розвитку.
8. Рушійні сили та темпи розвитку.
9. Аналіз факторів розвитку особистості.
10. Періодизація вікового розвитку у психології.
11. Поняття віку та критерії визначення вікових стадій.
12. Вікові та життєві кризи.
13. Сенситивні періоди розвитку та типи розвитку.

Тема: Психологія дошкільного дитинства

1. Співвідношення мимовільної та довільної пам'яті у дітей дошкільного віку.
2. Особливості запам'ятовування дітей в різних видах діяльності.
3. Розвиток довільної уваги у дітей дошкільного віку.
4. Особливості наочно-дійового мислення дошкільників.
5. Усвідомлення дошкільниками словесного складу мовлення.
6. Особливості прояву деяких якостей характеру у дитини.
7. Розуміння дитиною іншої людини.
8. Психологічні особливості засвоєння дошкільниками етичних норм.
9. Особливості спілкування дітей дошкільного віку з дорослими.
10. Психологічна характеристика особливостей міжособистісних стосунків дітей у групі дитячого садка.
11. Спілкування дітей з дорослими в процесі ігрової діяльності.

Тема: Психологія молодшого школяра

1. Особливості емоційних реакцій молодших школярів.
2. Оцінка молодшими школярами моральних явищ.
3. Розуміння та емоційне ставлення молодших школярів до соціальних явищ.
4. Особливості сприйняття молодшими школярами вчителя.
5. Особливості оцінки та самооцінки в молодшому шкільному віці.
6. Мотиви учбової діяльності та поведінки молодшого школяра.
7. Психологічні особливості стосунків молодших школярів.
8. Психологічні особливості формування понять у молодших школярів з різних навчальних предметів.
9. Формування розумових дій у молодших школярів у процесі навчання.

Тема: Психологія підлітка

1. Соціальна ситуація розвитку підлітків.
2. Новоутворення особистості в підлітковому віці.
3. Особливості учбової діяльності підлітків.
4. Спілкування підлітків з ровесниками і дорослими.
5. Самосвідомість і образ "Я" у підлітків.
6. Психосексуальний розвиток підлітків і старших школярів.

Тема: Психологія ранньої юності

1. Юність як соціально-психологічне явище.
2. Основні риси психології старшого школяра.

3. Спілкування старшого школяра з ровесниками та дорослими.
4. Моральне самовизначення старших школярів.
5. Соціалізація юнацтва (інтереси, духовні потреби, ціннісні орієнтації, прагнення до автономії).

**Теми: Психологія учіння і навчання.
Психологічна сутність навчальної діяльності**

1. Аналіз структури навчальної діяльності.
2. Актуалізація готовності до навчання.
3. Психолого-педагогічні основи становлення самостійності особистості.
4. Психологічні аспекти формування світогляду і ціннісних орієнтацій.
5. Оцінка і корекція мотивації навчання.
6. Проблема психології оцінки.

Тема: Психологія виховання

1. Роль родини у вихованні дитини.
2. Виховання дітей молодшого шкільного віку.
3. Особливості виховання підлітків та юнаків у школі.
4. Виховання підлітків та юнаків у спілкуванні з однолітками та дорослими.
5. Особливості самовиховання старшокласників.

**Тема: Психологія педагогічної діяльності і
психологія вчителя**

1. Психологічний аналіз педагогічної діяльності.
2. Психологія і педагогіка. Значення психологічної науки для теорії і практики навчання і виховання.

10. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

• *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

• *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з літературними джерелами; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

11. Методи контролю

При проведенні контрольних заходів, спрямованих на виявлення рівня навчальних досягнень студентів з психології мають застосовуватися такі **методи контролю**, як попередній (вхідний), поточний, рубіжний і підсумковий контроль.

Попередній контроль (діагностика вихідного рівня знань студентів) застосовується як передумова для успішного планування і керівництва навчальним процесом. Він дає змогу визначити наявний рівень знань дня використання їх викладачем як орієнтування у складності матеріалу.

Формою попереднього контролю є вхідний контроль знань. Він проводиться на початку вивчення дисципліни, щоб оцінити розуміння студентами реалій психічного життя та обізнаність у питаннях психології.

Поточний контроль знань є органічною частиною всього процесу вивчення психології та слугує засобом виявлення ступеню сприйняття (засвоєння) навчального матеріалу. Управління навчальним процесом можливе тільки на підставі даних поточного контролю. Завдання поточного контролю зводяться до того, щоб:

- виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається;
- визначити недоліки у знаннях і окреслити шляхи їх усунення;
- виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи, встановивши причини, які перешкоджають їх роботі;
- виявити рівень опанування навичок самостійної роботи і визначити шляхи і засоби їх розвитку;
- стимулювати інтерес студентів до психології та їх активність у пізнанні.

Головне завдання поточного контролю – допомогти студентам організувати свою роботу, навчитись самостійно, відповідально і систематично вивчати основи психологічної науки.

Рубіжний (модульний) контроль знань є показником якості вивчення окремих тем об'єднаних у змістові модулі. Його завдання - виявити стан процесу вивчення студентами окремими розділами психології. Якщо поточний контроль проводиться лише з метою діагностики першого рівня засвоєння, тобто рівня загального орієнтування у предметі, то рубіжний контроль дає можливість перевірити засвоєння отриманих знань через більш довгочасний період і охоплює більш значні за обсягом розділи курсу. Відповідно змінюється методика контролю. Рубіжний контроль може проводитись усно або письмово, у вигляді модульної контрольної роботи, індивідуально або у групі.

Однією з форм рубіжного контролю з психології є колоквиум. Він має за мету мобілізувати студентів на поглиблене вивчення дисципліни. Проведення колоквиумів дає змогу вивчити інтереси і схильності студентів, їх дійсну підготовку з курсу і встановити шляхи оптимізації навчального процесу.

Підсумковий контроль являє собою залік з психології (наприкінці 1 семестру) та іспит (наприкінці 2 семестру). Він проводиться з метою оцінки

знань студентів і виявлення навичок застосовувати теорію у вирішенні задань практичного спрямування.

Підсумковий контроль потребує систематизації і узагальнення знань студентів і певною мірою реалізує навчальну, розвивальну і виховну функції контролю.

Основними формами контролю знань студентів є контроль на лекції, на практичних заняттях, у позанавчальний час, на консультаціях, заліках і іспитах

Контроль на лекції може проводитись як вибіркоче усне опитування студентів або із застосуванням тестів за раніше викладеним матеріалом, особливо за розділами курсу, які необхідні для зрозуміння теми лекції, що читається, або ж для встановлення ступеню засвоєння матеріалу прочитаної лекції (проводиться зазвичай наприкінці першої або на початку другої години лекції). Поточний контроль на лекції покликаний привчити студентів до систематичної проробки пройденого матеріалу і підготовки до майбутньої лекції, встановити ступінь засвоєння теорії, виявити найбільш складні для сприйняття студентів розділи з наступним їх роз'ясненням.

Поточний *контроль на практичних заняттях* проводиться з метою визначення готовності студентів до занять у таких формах: вибіркоче усне опитування перед початком занять; фронтальне стандартизоване опитування за карточками, тестами протягом 5-10 хв.; фронтальна перевірка виконання домашніх завдань; робота біля дошки окремих студентів для самостійного розв'язування психологічних задач, письмові відповіді на окремі запитання; оцінка активності студентів у процесі занять, внесених пропозицій, оригінальних рішень, уточнень і визначень, доповнень попередніх відповідей і т. ін.; письмова (до 45 хв.) контрольна робота.

Контроль у позанавчальний час включає наступні заходи:

- перевірка перебігу виконання домашніх завдань, індивідуальних навчальних завдань; оцінюються якість і акуратність виконання, точність і оригінальність рішень, наявність елементів дослідження, виконання завдання у встановленому обсязі
- перевірка конспектів лекцій і рекомендованої літератури
- перевірка і оцінка рефератів
- індивідуальна співбесіда зі студентом на консультаціях.

Консультації проводяться з метою надання студентам допомоги у їх самостійній роботі. Одночасно консультації надають можливість проконтролювати знання студентів, скласти правильне уявлення про перебіг і результати навчальної роботи.

Стандартизований контроль знань передбачає застосування тестової методики з альтернативним вибором відповідей. Його перевагою є те, що за допомогою найпростіших засобів (бланків, матриць) можна отримати відповідь практично на будь-яке запитання з психології, а недоліком є можливість вгадування правильної відповіді.

Максимальна кількість балів, які студент може отримати на практичному занятті – 5 балів (за темами Т1 - Т19) та 4 бали (за темами Т20 – Т29)–

розподіляються наступним чином:

- відповіді на питання – 2 бали (T1 - T10), 2 бали (T20 – T29);
- оперативний письмовий контроль – 2 бали (T1 - T19), 1 бал (T20 – T29);
- змістовні доповнення при обговоренні питань – 0,5 бала;
- виконання тестових завдань – 0,5 бала.

Оцінювання відповідей на питання та результатів оперативного письмового контролю:

Студент може отримати 2 бали(1 бал) за умов:

- повного, розгорнутого, вичерпного викладу змісту поставленого питання або проблеми;
- повного переліку необхідних для розкриття змісту питання категорій;
- виявлення творчих здібностей у розумінні, викладенні й використанні навчально-програмного матеріалу;
- здатності здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки й узагальнення; знання історії створення таких теорій та еволюції поглядів основних представників;
- уміння користуватись методами наукового аналізу педагогічних явищ, процесів і характеризувати їхні риси та форми виявлення;
- демонстрації здатності висловлення та аргументування власного ставлення до альтернативних поглядів на дане питання;
- засвоєння питання відповідно до основної та додаткової літератури.

Студент може отримати 1бал (0,5 бала), коли згідно з вимогами до відповіді на найвищий бал не виконано хоча б одна з цих вимог (якщо вона явно потрібна для вичерпного розкриття питання);

Відповідь оцінюється в 0 балів за таких обставин:

- згідно з вимогами до відповіді на найвищий бал не виконано три чи більше вимоги (якщо вони явно потрібні для вичерпного розкриття питання);
- зроблені під час відповіді висновки не є правильними чи загально визнаними при відсутності у відповіді студента доказів і раціональних аргументів на їх користь;
- характер відповіді дає підставу стверджувати, що студент неправильно зрозумів зміст питання чи не знає правильної відповіді і тому не відповів на нього по суті, допустивши грубі помилки у змісті відповіді, або давши відповідь не на поставлене питання.

Виконання тестових завдань оцінюється наступним чином:

За одне правильно виконане завдання студент отримує 0,1 бала, і, відповідно, за п'ять завдань – 0,5 бала.

Оцінювання знань студентів на екзамені (0-40 балів) відбувається за наступною шкалою:

- перший рівень (10 балів) - знання базової специфіки (термінології, специфічних фактів), знання способів та методів оперування базовою специфікою;

- другий рівень (20 балів) - знання правил, логічних послідовностей, класифікацій та категорій, критеріїв, методології;
- третій рівень (30 балів) – добре розуміння суті вивченого матеріалу, його інтерпретація, екстраполяція на нові сфери діяльності, аналіз організаційних принципів та взаємозв'язків;
- четвертий рівень (40 балів) – чітке знання та трактування положень, категорій, законів, творче застосування отриманих знань та набутих умінь, креативний підхід до вирішення проблем у сфері психології.

В інших випадках (незнання основних положень психології, слабого володіння навчальним матеріалом, відсутності уміння характеризувати особливості психологічних явищ) студент отримує 0 балів.

Студенти ознайомлюються з критеріями оцінювання знань перед початком викладання дисципліни.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

для заліку

Поточне тестування та самостійна робота															ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	25	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

T1, T2 ... T15 – теми змістових модулів

для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота														Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3						
T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	T27	T28	T29	40	100
5	5	5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		

T16, T17 ... T29 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно	не зараховано

13. Методичне забезпечення

Рекомендована література (базова й допоміжна), тексти лекцій, плани практичних занять, тематика рефератів, питання до заліку, екзамену, критерії оцінювання знань.

14. Рекомендована література

Базова

1. Винославська О.В. Психологія: навч. посіб. — К: Фірма ІНКОС, 2009. — 390 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / [О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.] — [2-ге вид.] — К. : Каравела, 2007. — 344 с.
3. Загальна психологія: Підручник / [О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.] — К. : Либідь, 2005. — 464 с.
4. Калашникова, Л.В. Психологія та аспекти розвитку особистості: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. / Л.В. Калашникова, О.М. Гуроваа, І.Л. Уличний. — Кропивницький : ФОП Александрова М.В., 2017. — 332с.
5. Клочек Л.В., Уличний І.Л. Психологія. Базовий курс для студентів педагогічних університетів. Навчальний посібник / Харків: ПП Озеров, 2014. — 266 с.
6. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія. 2-ге вид. : Навчальний посібник / В. П. Кутішенко. — К. : Центр учбової літератури, 2010. — 128 с.
7. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посіб. / С.Д. Максименко.—Вид. 3-тє, переробл. та допов.—К.: Центр учбової літератури, 2008.—272с.
8. Москаленко В.В. Соціальна психологія: підр. вид. 2-ге, випр. та допов. / В.В. Москаленко. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 688 с.
9. Ржевська-Штефан З.О. Основи психологічних наук. Методичне забезпечення самостійної роботи студентів педагогічного ЗВО. Навчальний посібник. Видання друге, перероблене й доповнене. / Л.В. Клочек, І.Л. Уличний. - Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В.Винниченка, 2019. - 388с.
10. Сергеєнкова, О. П. Педагогічна психологія. Навч. посіб. / О.П. Сергеєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасека. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 168 с.

Допоміжна

1. Березовська Л.І. Психологія конфлікту: навчально-методичний посібник /Л.І.Березовська, О.С.Юрков. - Мукачево: МДУ, 2016. - 201 с.
2. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание: Пер. с англ. М.: Прогресс, 1986. — 420 с

3. Будник О. Психолого-педагогічний супровід соціалізації молодших школярів: проблеми підготовки майбутнього вчителя / О. Будник // Гірська школа Українських Карпат. - 2016. - № 14. - С. 133-139.
4. Євтух М.Б. Педагогічна психологія: підручник / М.Б. Євтух, Е.В. Лузік, Н.В. Ладогубець, Т.В. Ільїна. – К., 2014. – 420 с.
5. Изард К.Э. Психология эмоций. [пер. з англ.] / Изард К. Э. – СПб.: Питер, 2000. - 464 с.
6. Избранные психологические труды [Текст] : проблемы формирования личности / Л. И. Божович ; ред. Д. И. Фельдштейн. - М. : Междунар. пед. академия, 1995. - 209 с.
7. Киричук О. В. Основи психології : Електронний ресурс / О. В. Киричук. – Режим доступу: http://www.pidruchniki.ws/14360106/psihologiya/vchitel_uchen.
8. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность [Текст] : учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по направлению и спец. "Психология", "Клиническая психология" / А. Н. Леонтьев. - М. : Смысл ; М. : Издательский центр "Академия", 2004. - 346 с.
9. Лурия, А. Р. Лекции по общей психологии — СПб.: Питер, 2006. — 320 с.
10. Максименко С.Д. Психологія особистості [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. Д. Максименко [и др.] ; ред. С. Д. Максименко. - К. : ТОВ "КММ", 2007. - 296 с.
11. М'ясоїд П.А. Курс загальної психології [Текст] : підруч. [для студ. вищ. навч. закл. : у 2 т.] / П. А. М'ясоїд . - К. : Алерта, 2011 – 2013.
12. Немов Р. С. Психология: учебник для студентов высш. пед. учебн. заведений : в 3 кн. – М. : ВЛАДОС, 2001.
13. Психологія мислення : підручник / [І.Д. Пасічник, Р.В. Каламаж, О.В. Матласевич, У.І. Нікітчук та ін.] ; за ред. І Д. Пасічника. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. – 560 с.
14. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии /Рубинштейн С. Л. – СПб.: Питер, 2001.
15. Столяренко О. Б. Психологія особистості [Електронний ресурс] : – Навч. посіб. / О. Б. Столяренко. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 280 с.
16. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: У 2-х кн. Кн. 1: Соціальна психологія особистості і спілкування. / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К.: Либідь, 2004. – 576 с.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbu.gov.ua/>
2. <http://psylib.ukrweb.net/books/index.htm>
3. <http://psylib.ukrweb.net/links/index.htm>
4. <http://www.psynavigator.ru/books.php>
5. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/ Index.php
6. http://kdpu.edu.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=2382&Itemid=800